

OMELJAN PRITSAK: *The Origin of Rus'. Volume 1: Old Scandinavian Sources other than the Sagas.* Cambridge, Mass. Harvard University Press, 1981. 926 s.

Når nærværende anmeldelse først fremkommer nu, er forklaringen for en del, at hele værket er planlagt til seks eller syv bind, hvoraf de to første hører sammen, idet de skal omfatte det nordiske kildemateriale. Det kunne være hensigtsmæssigt at anmelde disse to bind under et, idet dette bind rummer introduktion til dem begge, og bind to har været ventet længe. I seks store dele, hver inddelt i flere kapitler, præsenteres den nordiske litteratur: Eddaer, Beowulf, sagn, skjaldekvad, sagaer; runeindskrifter, både engelske og skandinaviske; lovstoffet, herunder både Vederloven og den norske *Hirð-skrá*; den islandske geografiske litteratur; krønike- og annalstoffet. Endelig følger fire appendices, herunder et næsten hundrede sider stort »Runic-Varangian Who's Who« og en kommenteret udgave af Ottars og Wulfstans rejser med den geografiske indledning om Nordeuropa fra den Oldengelske Orosius. Hertil et fyldigt bibliografisk apparat.

Udgiveren er professor i ukrainske studier ved Harvard, og hans plan er at samle og udgive alt relevant kildemateriale til Rus'-problemet, et problem hvorom der jo foreligger så omfattende en litteratur, at mange aldrig når frem til selve kilderne. Hvis dette værk nogensinde når frem til afslutning, skulle det blive nemmere i fremtiden.

Eller skulle det? – Pritsak har slået et meget stort brød op, opgavens løsning kræver en sand polyhistor, som behersker et stort antal europæiske og asiatiske sprog og den tilhørende historiografi. Det må være næsten umuligt for ét menneske, hvor megen entusiasme han end kan mobilisere, og man får sine bange anelser allerede i dette bind. Pritsaks egen boldgade er naturligvis det centralasiatiske, og når det udkommer, vil det muligvis imponere en ikke-ekspert som undertegnede; den foreliggende udgave af angelsaksisk og nordisk materiale gør det ikke, den snarere forfærder ved sin overfladiskhed og ved sin mangel på tøven over for de tilsyneladende snublende nærliggende, men ved nærmere eftersyn ofte meget usikre løsninger – og tør man så forlade sig på det, man ikke selv kan kontrollere?

Et eksempel på de vidtløftigheder, arbejdet rummer, er forsøget på at identificere den Jarl Hákon, der optræder i nogle runeindskrifter i Mälaramrådet, med Hákon Jarl Eriksen fra Lade og med den varægiske konge Jakun, som omtales i Nestorkrøniken, da Jaroslav af Novgorod i 1024 hentede ham til hjælp mod sin broder Mstislav af Tmutorokan¹, som var i færd med at udvide sin magt nordpå. Hákon Eriksen opholdt sig siden 1016 i England, hvor hans fader var jarl i Northumbria, og han optræder som vidne i en række af Knuds diplomater, senest vistnok i 1027. Han omkom til søs i 1029 efter tilsyneladende i 1028 at være blevet sendt til Norge i Knuds ombud. Det er vanskeligt at se, hvorledes han skulle kunne optræde i Rusland, selv om den blinde Jakuns besøg kun var kort, men for at sandsynliggøre sine konstruktioner ud fra oplysninger i sagaer og skjaldekvad tilskriver Pritsak Knud en frygt for Mstislavs stigende magt og lader derfor Knud og Jaroslav komme overens om en form for samarbejde! Nuvel, Mstislav havde udstrakt sin magt helt op til Černigov, men han må dog stadig have været langt uden for Knuds udenrigspolitiske horisont; ellers ligger der interessante og helt jomfruelige emner at tage fat på i denne periodes engelske og nordiske historie.

Projektets største svaghed er dog nok dets flydende grænser. Hvad er relevant

og hvad ikke? – Det kan man vanskeligt tage stilling til, når det ikke er helt klart, hvilke problemer materialet tænkes brugt til at belyse, så det er da muligt, at ikke blot Sædingestenen med dens særsveer, men også de to Jellingesten er relevante, – men det er svært at forestille sig.

Niels Lund

OVE JØRGENSEN: Alfred den Store – Danmarks geografi. En undersøgelse af fire afsnit i Den gamle engelske Orosius. Nowele Supplement Volume I. Odense Universitetsforlag, 1985. 166 s. 158,60 kr.

Civilingeniør Ove Jørgensen, tidligere medarbejder ved Odense kommunes tekniske forvaltning, har i sit otium givet sig i kast med en udredning af Fyns stilling i det ældste danske rige, og forelægger her det første resultat af sine studier: en undersøgelse af de oplysninger om Danmark, som findes i kong Alfred den Stores beskrivelse af de nordiske lande, indeholdt i hans oversættelse af Orosius' verdenshistorie fra begyndelsen af 400-tallet. Jørgensens bog er udkommet på Odense Universitetsforlag med anbefaling af tre universitetetslærere og med økonomisk støtte fra universitetet og et par fonde, så her er et lægmandsarbejde, der har opnået den højeste sagkunds-kabs anerkendelse; dette har det knebet for en række af de efterhånden ikke få pensionistforskere i vor ældste historie at opnå. Man kunne vel så have forventet, at når de professionelle historikere i Odense optager en udefra kommende i lauget og lyser hans arbejder i kuld og køn ved at støtte deres udgivelse som sket er, så hjalp de ham også til at opfylde de samme faglige normer, som de opstiller for sig selv, og med at styre uden om de faldgruber, som den uskoledede så nemt havner i. Dette ansvar har de ikke levet op til, og derfor er Jørgensens arbejde ikke blevet det bidrag til forståelse af teksten, som det måske kunne være blevet.

Jørgensen mangler bred orientering i sin periode og kritisk indstilling til litteraturen. Når han i en ganske vist ny og meget videnskabelig bog træffer den for indviede meget overraskende påstand, at kong Alfred aldrig lærte at læse, forsømmer han derfor at undersøge hvorfra Pritsak, som er Jørgensens hjemmelsmand, dog kan have sin opfattelse. Han falder i, og havner derpå i den inkonsekvens at omtale Alfred som forfatter; sådan en må da kunne både læse og skrive?

Et andet punkt, hvor forfatterens manglende skoling svækker hans arbejde, og hvor en grundigere vejledning, utvivlsomt ville have hjulpet, er hans mangel på problemformulering. Han har ikke stillet klart op: hvad er det for et problem, jeg vil løse, og hvordan skal jeg gøre det? – Derfor kommer der meget med, som ikke har med sagen at gøre, både i stort og i småt. Stærkest gør dette sig gældende over for problemet om verdenshjørnerne. Der er i tidens løb ofret mange kræfter på at diskutere om de gamle nordboer forstod det samme ved begreberne nord, syd, øst og vest som vi gør idag, og det har været en udbredt opfattelse, at man dengang havde drejet verdenshjørnerne helt op til 60 grader med uret. Jørgensen ofrer et antal sider på at diskutere dette og kommer til det overbevisende resultat, at denne antagelse er grundløs. Nord må også i vikingetiden have været defineret ved Nordstjernen. Alligevel optager dette problem hovedparten af interessen,